

Foto: Andrea G. Johns/Scanstockphoto

Kulturdepartementets strategi for åpne data

Innledning

Kulturdepartementet legger med dette frem en strategi for å gjøre offentlige data tilgjengelig for bruk. Strategien er en oppfølging av Meld. St. 27 (2015-2016) "Digital agenda for Norge – IKT for en enklere hverdag og økt produktivitet". I meldingen gjør regjeringen det klart at den ønsker å styrke arbeidet med å gjøre offentlige data tilgjengelig for viderebruk og gjenbruk. Om kultursektoren heter det:

"Data fra denne sektoren er verdifulle for kulturbaserte næringer. Denne typen data vil være lette å formidle og ha bred appell til publikum. Data herfra vil være lett å integrere med andre typer offentlige og private data. Samtidig må man ta hensyn til utfordringer knyttet til tredjeparts opphavsrettigheter. Åpne data om ordninger på kulturområdet vil kunne bidra til en mer transparent kulturforvaltning."

Det vises også til regjeringens digitaliseringsrundskriv med pålegg og anbefalinger om digitalisering av offentlig sektor.¹

Formålet med offentleglova er "å legge til rette for at offentlig verksemd er open og gjennomsiktig, for slik å styrkje informasjons- og ytringsfridommen, den demokratiske deltakinga, rettstryggleiken for den enkelte, tilliten til det offentlege og kontrollen frå ålmenta. Lova skal òg leggje til rette for vidarebruk av offentleg informasjon."

I tillegg til å bidra til åpenhet og innsyn, vil åpne data også kunne bidra til bedre tjenester, rikere opplevelser og økt effektivisering og verdiskaping. Forutsetningen er at dataene finnes, er lett tilgjengelige både for mennesker og maskiner, og at de enkelt kan viderebrukes og sammenstilles med andre data i nye kontekster. Det viktigste kulturinstitusjonen kan bidra med i dette bildet, er å tilby mer data og bedre data, dvs. mer konsistente og standardiserte data, og å gjøre dataene åpent tilgjengelig.

På kulturfeltet setter opphavsretten grenser for økt tilgjengeliggjøring av data med nyere kulturinnhold, som digitale fotografier, digitale bøker mv. Personvern hensyn setter også grenser for økt tilgjengeliggjøring, og er særlig aktuelt på arkivfeltet. Alle kulturdata som kan viderebrukes bør imidlertid være lisensiert/merket for videre bruk.

Dagens situasjon

Mange kulturinstitusjoner har data som kan tilbys åpent og det er en rekke eksempler på arbeid med å åpne datasett i sektoren allerede.

Store mengder digitaliserte gjenstander, fotografier, bøker og dokumenter tilbys i dag i tjenester som Digitalarkivet, nb.no og DigitaltMuseum. Tjenestene og innholdet

¹ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/digitaliseringsrundskrivet/id2569983/>

tilfredsstillende i begrenset grad definisjonen² til åpne data per i dag, men representerer et potensial i form av data, infrastruktur og brukere. Disse dataene kalles i denne sammenheng for samlingsdata. Dataene kultursektoren produserer gjennom forvaltningen av ulike roller, oppgaver og funksjoner, som for eksempel tilskuddsforvaltning, statistikk og rapportering, kalles i denne sammenheng for forvaltningsdata.

I vedlegget til denne strategien beskrives status for både samlings- og forvaltningsdata, status for tilgjengeliggjøring og bruk, utviklingstrekk, planer, eksisterende strategier og utfordringer og muligheter for enkelte utvalgte kulturinstitusjoner. Kort oppsummert viser situasjonen et begrenset, men målrettet arbeid i sektoren, både etats- og sektorvis, og i samarbeid på tvers av strukturelle skiller. Et flertall av etatene har bygget kompetanse og nettverk, og viktig infrastruktur er på plass eller under utvikling. Det er etablert konkrete tjenester, og flere datasett er tilgjengeliggjort som åpne data. Selv om omfanget så langt er moderat, viser aktiviteten at det finnes miljøer og erfaringer det kan bygges videre på.

Det er likevel ingen tvil om at arbeidet er i en tidlig fase. Kunnskapen om åpne data er begrenset, og broparten av kulturdataene er ikke å betrakte som åpne. Videre er relativt få nye tjenester utviklet av tredjepart på de datasettene som er åpent tilgjengelige.

For å oppnå en effektiv og hensiktsmessig ressursbruk i arbeidet med å gjøre kulturdata mer tilgjengelige, må aktørene koordinere sin innsats på viktige områder, og ta ansvar for fellestjenester og funksjoner utover egen etat eller institusjon.

Det legges opp til følgende visjon og mål:

² Åpne data er (pr. definisjon jf. data.norge.no) data som er gjort tilgjengelige slik at de kan leses og tolkes av både maskin og menneske. Dataene må også ha en åpen lisens slik at de enkelt kan viderebrukes av alle som vil.

Visjon: Kultursektoren skal ha en kultur for åpenhet og transparens der data som hovedregel aktivt gjøres åpent tilgjengelig

Mål 1: Prioriterte datasett i sektoren identifiseres, dokumenteres og gjøres tilgjengelige som åpne data

Prioriterte samlings- og forvaltningsdata skal gjøres åpent tilgjengelige og merkes for videre bruk.

Datasett må kartlegges og prioriteres av hver enkelt etat og institusjon. Kartleggings- og prioriteringsprosesser på sektor- og institusjonsnivå bør være samordnet for å forhindre dobbeltarbeid. Sentrale aktører³ vil få et særskilt ansvar for denne samordningen.

Bruk og etterspørsel, både internt og eksternt, er viktige kriterier for prioritering. Brukspotensial og informasjonsverdi er eksempler på andre kriterier som bør tillegges vekt.

Prioriterte datasett skal være dokumentert og tilgjengeliggjort på data.norge.no og eventuelt andre felles kanaler for tilgjengeliggjøring. Virksomhetene skal gjøre egnet informasjon tilgjengelig i maskinlesbare formater.

Konkrete mål og planer for digitalisering skal formuleres der slike ikke finnes. En styrking av eksisterende produksjonsmiljøer bør også vurderes, slik at de kan tilby effektive og spesialiserte fellestjenester.

Mål 2: Standarder og autoritetsregistre er identifisert og implementert

De sentrale aktørene skal i fellesskap definere hvilke standarder som skal brukes i dialog med Difi, og hvordan disse skal kommunisere med hverandre. Det bør legges til rette for datautveksling på tvers av landegrensene ved å følge internasjonale standarder og være kompatibel med internasjonal praksis.

Identiteter knyttet til personer og steder må være unike og hentes fra felles registre. Andre felles innholdsressurser må også være unike og hentes fra felles kontrollerte ordlister.

Hvilke registre og ordlister sektoren har behov for, og hvilke som skal brukes, må kartlegges, prioriteres og defineres. Ansvar for å etablere, tilgjengeliggjøre

³ Norsk kulturråd, Arkivverket og Nasjonalbiblioteket vil i fellesskap få en sentral rolle i oppfølgingen av strategien.

(tjenester/infrastruktur) og vedlikeholde disse ressursene plasseres hos de sentrale aktørene.

Anbefalinger som følger opp tverrfaglige og/eller fagspesifikke standarder og beste praksis bør formuleres i konkrete veiledninger og anbefalinger fra de sentrale aktørene.

Mål 3: Felles ansvars- og arbeidsdeling knyttet til utvikling og drift av felles dataressurser og tjenester er etablert

Det etableres et samarbeidsforum for åpne kulturdata i 2017. Forumet skal definere felles behov og foreslå løsninger. Forumet skal ha som mål å minimere dobbeltarbeid og skal jobbe for å få til en hensiktsmessig arbeidsdeling knyttet til utvikling og drift av felles dataressurser.

Forumets form avklares i dialog med Nasjonalbiblioteket, Arkivverket og Norsk kulturråd.

Kulturdepartementet utarbeider mandat for arbeidet og innarbeider strategien i styringsdialogen med etatene og andre aktuelle virksomheter.

Mål 4: En kultur for åpenhet, deling og samarbeid er etablert

Arbeidet med åpne data skal være basert på et prinsipp om effektiv oppgaveløsning, åpen tilgjengeliggjøring og en tydelig ansvars- og arbeidsdeling.

Behov for indikatorer og statistikk utredes nærmere i dialog mellom sentrale aktører og brukermiljøer.

Felles møteplasser, aktiviteter mv. for å utvikle kompetanse, holdninger og tjenester etableres.

Brukerundersøkelser benyttes for å ha oppdatert kunnskap om brukerne og deres behov og ønsker.

Tiltak som innebærer samhandling med brukerne, der brukerne aktivt oppmuntres til bruk, iverksettes.

Det skal søkes oppnådd gode rammeavtaler (avtalelisenser) med rettighetsforvaltere. Det forutsettes at rettighetsbelagte kulturdata i større grad enn i dag enkelt kan brukes og deles i stort omfang, og om mulig også viderebrukes, mot en effektiv klarerings- og vederlagsordning.